

Умови розвитку обдарувань Сельми Лагерлеф – видатної шведської письменниці**Рубан Лариса Миколаївна¹**

Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Київ, Україна

E-mail: mlarissa@ukr.netORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5539-931X>

Scopus ID: 57194524234

Researcher ID: N-2908-2019

У статті здійснено біографічне дослідження дитинства і юності Сельми Лагерлеф, для визначення умов, які вплинули на розвиток її геніальних здібностей до казкотворення. Для досягнення поставленої мети застосовувалися теоретичні методи дослідження: вивчення, аналіз й узагальнення наукової літератури. Біографічне дослідження дитинства і юності С. Лагерлеф поєднує середовищний та персональний підходи. Так, головним чинником, який вплинув на розвиток фантазії та геніальних здібностей до письменництва, були розповіді бабусі С. Лагерлеф про родовий маєток. Дівчинка з великим задоволенням слухала історії бабусі, які були пронизані легендами і таємницями. Коли у трьох річному віці С. Лагерлеф розбив параліч, то єдиною втіхою для неї були саме ці розповіді, в яких дівчинка черпала сили і натхнення. Ймовірно, що саме завдяки цим легендам та історіям про родинне гніздо і Швецію загалом, С. Лагерлеф почала фантазувати і вигадувати свої власні розповіді, які були огорнуті любов'ю до рідного краю. Можливо, що саме бабуся та її історії прищепили дівчинці віру в диво, добро, казку. Адже, не зважаючи на серйозну хворобу, С. Лагерлеф не втрачала віру й надію на краще, мудрість, оптимізм і продовжувала писати свої геніальні твори. Красу домівки письменниці неодноразово зображувала у своїх працях. С. Лагерлеф створила у своїх творах світ, який сповнений романтикою, казковими пригодами, безділлям. У статті виділено риси, які притаманні казкам С. Лагерлеф. По-перше, події у творах письменниці розгортаються у дорогих серцю місцях – місті, країні. По-друге, С. Лагерлеф вдається до романтичних літературних прийомів. По-третє, письменниця використовує у своїх казках відому літературну тактику – персоналізацію, тобто тварини, птахи, комахи набувають рис людей, вони поводяться як люди. Дійшли висновку, що С. Лагерлеф була романтичною, замріяною особистістю, яка надзвичайно любила свою батьківщину. Окреслена у статті проблема є актуальною і потребує подальшого опрацювання для її ґрунтовного завершення.

Ключові слова: біографічне дослідження, Сельма Лагерлеф, обдарування, казка, світова література.

Вступ. У сучасному українському освітньому просторі значне місце посідає біографічний метод дослідження, використання якого дає можливість визначити виникнення та походження емоційно-психологічних властивостей особистості, яка досліджується, і таким чином визначити вплив її професійної та життєвої діяльності, духовного розвитку, рис характеру, особистісної обдарованості на її досягнення, які їй удалося втілити у власних наукових розробках (Гончаренко, 1997: 41).

Проблематиці біографічного дослідження присвячено праці вітчизняних науковців: О. Адаменко (2022), Н. Дічек (2005), Т. Забутої (1997), М. Лещенко (2011), Н. Побірченко (1994), Л. Рубан (2012), Л. Тимчук (2015) та ін.

У контексті дослідження практичний інтерес становить концепція наративу. Так, професор М. Лещенко відзначає, що застосування біографічних методів для дослідження особливостей становлення і розвитку майстерності особистості передбачає врахування середовищного і персонального підходів (Лещенко, 2011: 64).

Середовищний підхід має на меті визначення умов, які стали стимулом для розвитку таланту і майстерності особистості в певному напрямі. До них належать: 1) роль родини, однолітків, культурне й соціальне середовища в стимулюванні і розвитку бажання, нахилів, здібностей до діяльності; 2) значення освітніх закладів, педагогів у процесі стимулювання і розвитку майстерності; 3) вплив особистісних ідеалів, цінностей на формування здібностей і розвиток майстерності.

Персональний підхід спрямований на «поглиблення усвідомлення динаміки змін освіченості, зацікавлень, переконань, мотивацій, умінь і здібностей, пов'язаних із майстерністю» (Лещенко, 2011:

¹ кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка

64).

На основі аналізу праць вітчизняних і зарубіжних учених, пов'язаних з іменем видатної письменниці й казкарки Сельми Лагерлеф, нами було здійснено біографічне дослідження її дитинства і юності, яке поєднує середовищний та персональний підходи.

Мета статті – визначення умов, які вплинули на розвиток геніальних здібностей до казкотворення видатної шведської письменниці С. Лагерлеф.

Для досягнення поставленої мети застосовувалися теоретичні **методи дослідження**: вивчення, аналіз й узагальнення наукової літератури для виявлення стану проблеми, що досліджується.

Результати дослідження. Сельма Лагерлеф – відома шведська письменниця, авторка історії про хлопчика Нільса і диких гусей, одна з перших жінок, яку нагородили Нобелівською премією з літератури (1909 р.) і третя серед жінок, котра отримала Нобелівську премію (першими були М. Кюрі та Б. Зуттнер). С. Лагерлеф є авторкою двадцяти семи творів. «Сага про Йесте Берлінге» і «Чудесна мандрівка Нільса Гольгерсона з дикими гусьми» принесли письменниці світову славу.

С. Лагерлеф народилася 20 листопада 1858 року у багатодітній родині, яка належала до найдавнішого дворянського роду. Батько дівчини був офіцером у відставці, а мати – вчителькою. Зазначимо, що на момент народження С. Лагерлеф нагадуванням про дворянський рід став лише старий маєток Морбакка. Цей маєток був гордістю родини, оскільки переходив із покоління у покоління, а разом із ним й цікаві розповіді, міфи та легенди. С. Лагерлеф із теплом і любов'ю завжди згадувала про родинне гніздо. Так, вона писала: «Ніде в усьому світі не вміють жити так чудово, як жили в дні моєї юності ось у такій маленькій садибі! Тут у міру працювали і в міру насолоджувалися життям, а радість була ключем цілісними днями» (Pisarek, 2023). Наведена цитата С. Лагерлеф свідчить про те, що дівчинка надзвичайно любила свою батьківщину. Вона зростала у щасливій родині, і була огорнута любов'ю і піклуванням. Зазначимо ще одну цитату С. Лагерлеф, у якій письменниця показує своє щасливе дитинство, безтурботність, атмосферу миру і добра, в якій вона зростала. Авторка казкотворення згадувала: «Не було дітей більш щасливих, ніж ми». Крім того, С. Лагерлеф розповідає секрет щасливої атмосфери, яка панувала у їхній родині. Цей секрет вона розкриває в автобіографічній новелі, яку вона назвала у стилі Г. К. Андерсена, «Казка про казку». Так, С. Лагерлеф наголошувала: «Тут ніби більше, ніж в інших місцях, любили книги і читання, і вся садиба була занурена в атмосферу миру й спокою. Тут не припускали поспіху в справах або сварок з працівниками. Ненависть і розбрати були тут неможливі, і кожен присутній повинен був не перейматися життям, а найпершим своїм обов'язком уважати безтурботність і віру в те, що для кожного мешканця садиби Господь все робить на краще» (Pisarek, 2023).

Дитинство С. Лагерлеф проходило у провінції Верmland – найкрасивішому місці Центральної Швеції. Ймовірно, що колорит і краса цієї провінції безумовно вплинули на талант дівчини і спонукали до написання геніальних творів. Крім того, С. Лагерлеф зростала здебільшого під опікою бабусі та тітки Нани, які занурили дівчинку в родинні історії, легенди, хроніки тощо, і таким чином, прищепили любов до казки і розвинули фантазію дівчинки. Переконані, що цей факт вплинув на те, що казки С. Лагерлеф сягають корінням у шведські легенди. Коли дівчинці виповнилося три роки, її долю спіткало тяжке випробування – дівчинку розбив параліч. Батьки, бабуся, тітонька віддавали їй свою любов, турботу, увагу, якої С. Лагерлеф так потребувала. У тяжкі хвилини свого життя дівчинку підтримували розповіді про родинне гніздо, сповнене легендами і таємницями. Дівчинка зростала мрійливою, з розвинутою фантазією, вірила у диво. Хвороба позбавила С. Лагерлеф насолоджуватися повним щастям, яке має здорова дитина, дитинством із веселими рухливими іграми. Натомість життя подарувало авторці неймовірний талант створювати чудові казки, який приніс їй світове визнання. Письменниця писала: «Мені видається, що казка огорнула маєток, немов хмара, що окутує гірську вершину, раз у раз дозволяючи одній із пригод, її складників, спускатися на землю, немов дощ. І вони спускались у вигляді дивовижних історій про прекрасних дам і галантних кавалерів, таємничих хранителів цього найкрасивішого краю...» (Чорнолоз, 2016: 145). Казкові історії окутали все життя С. Лагерлеф.

Глибоку втрату і потрясіння перенесла майбутня письменниця у 1863 році – померла її люба бабуся. С. Лагерлеф тяжко переживала смерть бабусі. У 1867 році дівчинку направили до спеціалізованої клініки у Стокгольмі на лікування. Щоб відволікати себе від тяжких думок, С. Лагерлеф вигадувала свої власні казки та історії. Завдяки ефективному лікуванню та наполегливим зусиллям самої дівчини, жаги до життя, до неї повернулася здатність рухатися. Натомість, кожен рух давався дівчині з великими труднощами і ці рухи були далекі від досконалості, що викликало іронічні погляди сторонніх. Це боляче вражало почуття дівчинки. Але вона не здавалася і з усіх сил намагалася не

зважати на несприйняття її як повноцінної людини оточуючими (Лагерлеф Сельма і її дивовижна історія, 2022).

Після того, як С. Лагерлеф виповнилося дев'ять років гостре почуття необхідності записувати свої усні фантазії перейшли в реальність напевно цей час можна визначити як початок її письменницької кар'єри.

Незважаючи на недосконалий фізичний стан, С. Лагерлеф відрізнялася навіть від цілком здорових людей свого оточення, а саме: працьовитістю, цілеспрямованістю, наполегливістю, особливою обдарованістю. Вона вступила до Стокгольмського ліцею у 1881 році, а в 1882 році була зарахована до Вищої учительської семінарії, яку закінчила через два роки. У 1884 році стала вчителькою у школі для дівчат у Ландскруні.

Талановита С. Лагерлеф відразу отримала прихильність своїх учениць, оскільки перетворювала заняття на захоплюючу подорож до країни знань. Наративний підхід до викладання створював особливу атмосферу, яка надзвичайно підвищувала ефективність занять у класах С. Лагерлеф. Вчителька не примушувала сліпо зачувати матеріал, а створювала умови, щоб учні у формі гри запам'ятовували пройдене. Вона перетворювала заняття на спектаклі, де кожен з учнів грав обрану роль. Наголосимо, що методика викладання С. Лагерлеф на той час була революційною, адже творчий підхід до навчання сприяв найбільш ефективному опануванню навчального матеріалу.

У 1885 році помер батько С. Лагерлеф і сім'я змушена була продати родовий маєток Морбакка, оскільки була неспроможною його утримувати. Натомість С. Лагерлеф не змогла змиритися з такою втратою родинного гнізда і в пам'ять про дитинство, яке вона провела в цьому маєтку, вона вирішила будь-якою ціною зберегти хоча б ті емоції та теплі відчуття, які вона отримала під час свого дитинства. Старі сімейні легенди, народні казки та пісні стали сюжетами для майбутніх творів С. Лагерлеф. Так, вона почала писати свій перший роман «Сага про Йесте Берлінге». Письменниця підкреслювала: «...щоб врятувати для себе те, що вона ще може врятувати від свого будинку: милі старі історії, радісний спокій безтурботних днів і прекрасний краєвид з довгим озером і мерехтливими сріблястими пагорбами» (Pisarek, 2023). У глибині серця С. Лагерлеф тішила себе надією, якимось чином викупити дорогий серцю родинний маєток пращурів, і з цією надією розпочала свій перший роман видатної письменниці. Не маючи власної родини, вона намагалась утримати не тільки у спогадах, а й у дійсності те місце, в якому вона, незважаючи на свою тяжку хворобу, була щаслива в колі дорогих і близьких людей. Тому пізніше, щойно заробітки від письменництва та Нобелівська премія дозволили, С. Лагерлеф викупила будинок та угіддя навколо нього (Stenberg, 2018). Ймовірно, що любов до рідного краю, родинного маєтку надихала і окрилювала письменницю. Сенс життя С. Лагерлеф був у її будинку, оточений прекрасним садом, озером, квітами. Письменниця переконувала, що лише там вона могла писати свої твори. Так, вона відзначала: «Щось є незвичайне в повітрі Морбакк...Тут народжується енергія, але вона зникає, якщо вийти у великий світ. А в Морбацці вона лежить, як під паром» (Pisarek, 2023).

Зазначимо, що на початку написання роману «Сага про Йесте Берлінге» деякі знайомі та колеги наполегливо переконували письменницю, що цього не варто робити, оскільки цей твір не викличе зацікавленості у читачів. Незважаючи на розмови, письменниця відправила свій рукопис на конкурс до відомої газети. І якою ж було несподіванкою, коли на конкурсі переможницею стала саме С. Лагерлеф (Watson, 2019). Журі конкурсу визнало надзвичайний талант письменниці, творчість і політ фантазії. Згодом твір почав розходитися мільйонними тиражами, перекладався на іноземні мови. Переконані, що саме цей конкурс дав можливість С. Лагерлеф повірити, що вона є не тільки письменницею, а майстром пера та дійсно талановитою і напевно унікальною майстринею літературного писання. Через деякий час вона отримала королівську стипендію. Окрім вище зазначених праць, перу письменниці належать такі твори: «Чуда Антихриста», «Віфлеємська дитина», «Єрусалим», «Довговічність святого Отця», «Великодня чарівниця», «Віфлеємська ніч», «Свята ніч» та інші. Важко не помітити, що твори письменниці пронизані релігійною тематикою. Це свідчить про те, що вона зростала у родині з високими релігійними цінностями (Лагерлеф Сельма і її дивовижна історія, 2022). Українською мовою твори С. Лагерлеф переклали: Іван Франко, Михайло Лозинський, Андрій Садевич, Зінаїда Левицька, Наталя Романович, Ольга Сенюк та інші.

Безумовно, всі твори С. Лагерлеф – успішні та цікаві, але доцільно підкреслити, що світове визнання їй принесла казка «Чудесна мандрівка Нільса Гольгерсона з дикими гусьми» (1906 р.). Цікавим є те, що, оскільки С. Лагерлеф використовувала досить творчий підхід до навчання і виховання дітей у школі, то оповідання було задумане як посібник для підвищення знань з історії та географії (Axell, 2015).

Більшість сцен у казці розігрувались як спектаклі з участю учнів і досить часто діти самі писали сценарії та виконували головні ролі, копіюючи надзвичайні пригоди головного героя Нільса. Яким було здивування оточуючих, коли діти не лише добре знали географію та історію Швеції, а й брали активну участь у спектаклях. Саме діти стали величезною підтримкою С. Лагерлеф і її казки «Чудесна мандрівка Нільса Гольгерсона з дикими гусьми». Адже критики були безжалісні до цієї казки, вони писали не досить приємні відгуки та рецензії на неї (Лагерлеф Сельма і її дивовижна історія, 2022).

Окрім географічно-історичних відомостей, у цій казці яскраво висвітлена моральність поведінки. Головний герой казки – егоїстичний, розбещений хлопець на ім'я Нільс. Він був суворо покараний і перетворений на карлика за такі негативні риси характеру. Завдяки своїй подорожі на спині гусака Мартіна зі зграєю інших гусей, він втратив все, що в ньому було таким непривабливим, і набув рис мужності, співчуття, поваги, дружби, взаємної підтримки, готовності до самопожертви. Ця казка є бездоганним прикладом для наслідування і нескінченним джерелом мудрості. Не одне покоління дітей, прочитавши дивовижну казку С. Лагерлеф, підіймає свій погляд до неба і уявляє себе на крилах чарівного гусака, який летить у далекий незвіданий край, де зможе творити добро, робити щасливими обездолених. У такі години замріяна дитина безумовно зрощує в собі найкращі покликання, які в майбутньому будуть виявлені тільки в позитивних діях. Ця казка С. Лагерлеф без перебільшення є казкою номер один у сучасній Швеції, її гордістю (Sundmark, 2009).

Окрім літературних досягнень, С. Лагерлеф може пишатися низкою академічних досягнень. Так, у 1904 році вона одержала золоту медаль Шведської королівської академії наук, у 1907 році письменниця стала почесним доктором Упсальського університету, а в 1914 році вона була обрана до академії (Чорнолоз, 2016: 147).

С. Лагерлеф померла 16 березня 1940 року. Письменниця прожила у родинному маєтку до кінця життя. Про свою творчість С. Лагерлеф зазначала так: «Вечорами, коли я сиджу тут, у Морбацці, і згадую все, що мною створено, мене радує одне ... Я ніколи не створила жодного твору, який приніс би шкоду людству» (Pisarek, 2023). У маєтку Морбакк створено музей пам'яті творчості письменниці, кожен бажаний може його відвідати.

Висновки. Таким чином, на основі аналізу праць вітчизняних і зарубіжних учених, пов'язаних з іменем видатної письменниці й казкарки С. Лагерлеф, було визначено й схарактеризовано умови, які сприяли розвитку її таланту до написання творів, які стали шедевром світової літератури. Так, головним чинником, який вплинув на розвиток фантазії та геніальних здібностей до письменництва, були розповіді бабусі С. Лагерлеф про родовий маєток. Ймовірно, що саме завдяки цим легендам та історіям про родинне гніздо і Швецію загалом, С. Лагерлеф почала фантазувати і вигадувати свої власні розповіді, які були наповнені любов'ю до рідного краю. Можливо, що саме бабуся та її історії прищепили дівчинці віру в диво, добро, казку. Красу домівки письменниці неодноразово зображувала у своїх працях. С. Лагерлеф створила у своїх творах світ, який сповнений романтикою, казковими пригодами, безділлям. Переконані, що С. Лагерлеф була романтичною, замріяною особистістю, яка надзвичайно любила свою батьківщину. С. Чорнолоз наголошує: «Індивідуально-авторську манеру Сельми Лагерлеф наслідували Астрід Ліндгрєн, Туві Янссон – жінки-казкарки, творці абсолютно іншої, несподіваної, фантастичної і водночас близької, справжньої реальності. Письменниці розфарбували ХХ століття яскравими кольорами своїх оповідань і казок. А вишукана жіноча манера писання виборола лідерство серед стриманої чоловічої» (Чорнолоз, 2016: 146).

З аналізу біографії С. Лагерлеф можна дійти висновку, що вона була безумовно талановитою письменницею, яка здобула світове визнання, але не менший і її внесок як педагога, а володіла високим рівнем педагогічної майстерності, творчим, неординарним підходом до навчання і виховання дітей. Вивчення навчальних предметів у формі гри сприяло тому, що діти вільно, без примусу, з великим бажанням і цікавістю запам'ятовували матеріал. Саме ця ідея набувала розвитку у працях вітчизняних та зарубіжних педагогів-науковців сучасності.

Незважаючи на те, що творчість С. Лагерлеф є предметом широкої зацікавленості науковців, вважаємо, що піднята у статті проблема спонукає до подальшого опрацювання для того, щоб вона отримала ґрунтовне завершення.

Література

Адаменко О. О.   Методологія   персоніфікованого   дослідження.   URL://
http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/NiO/2010_7/1_rozdil/Adamen.htm
Гончаренко С. Український педагогічний словник. К.: Либідь, 1997. 376 с.

Дічек Н. П. Спадщина А. С. Макаренка у контексті світового історико-педагогічного процесу ХХ ст. (на матеріалах англomовних джерел): автореф. дис...доктора пед. наук. Інститут педагогіки АПН України, 2005.

Забута Т. В. Дитяче самоврядування в педагогічній спадщині Януша Корчака: автореф. дис...канд. пед. наук. Південноукраїнський державний педагогічний університет (м. Одеса) імені К.Д. Ушинського, 1997.

Лагерлеф Сельма і її дивовижна історія. Біографія і твори. URL:// <https://uk.hoboetc.com/iskusstvo-i-razvlecheniya/15300-lagerlef-selma-i-ee-udivitel'naya-istoriya-biografiya-i-proizvedeniya.html>

Лещенко М. П. Біографічні методи у дискурсі освітніх практик нарративу. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Психологія. Педагогіка. Соціальна робота*, 2011. С. 62–65.

Побірченко Н. С. Проблеми національного виховання у творчості І. С. Нечуя-Левицького: автореф. дис...канд. пед. наук. АПН України, 1994.

Рубан Л. М. Майстерність учителя у спадщині американського педагога-реформатора Джона Холта: автореф. дис...канд. пед. наук. Сумський державний педагогічний університет імені А.С. Макаренка, 2012

Тимчук Л. І. Педагогічний нарратив про дитинство і шкільні роки В. М. Глушкова – видатного вченого кібернетика ХХ століття. *Комп'ютер у школі та сім'ї*, 2015, № 1. С. 38–45.

Чорнолоз С. Символ Швеції на ім'я Сельма Лагерлеф. К.: Дніпро, 2016, №3. С. 144-148.

Axell C., Hallstrom J. Technology and the shaping of a Swedish national identity in the educational work of Selma Lagerlöf, 1900-1907. *History of education and children's literature*, 2015, pp. 299-316.

Pisarek J. Selma Lagerlöf. URL:// <https://www.blog.der-leiermann.com/en/the-life-of-selma-lagerloef/>
Selma Lagerlöf, First Women Nobel Laureate in Literature. URL:// <https://www.literaryladiesguide.com/author-biography/selma-lagerloef/>

Stenberg L. Selma Ottilia Lovisa Lagerlöf. URL:// <https://skbl.se/en/article/SelmaLagerlof>

Sundmark B. Citizenship and Children's Identity in The Wonderful Adventures of Nils and Scouting for Boys. URL:// <https://link.springer.com/article/10.1007/s10583-008-9081-9>

Watson J. Selma Lagerlöf: Surface and Depth. URL:// <https://brewminate.com/selma-lagerlof-surface-and-depth/>

Talent development of Selma Lagerlöf, an outstanding Swedish writer

Ruban Larysa²

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

The article carries out a biographical study of the childhood and youth of Selma Lagerlöf, with the purpose of determining the conditions that influenced the development of her genius abilities to create fairy tales. Research methods: study, analysis and generalization of special scientific literature in order to identify the state of the researched problem. The biographical study of S. Lagerlöf's childhood and youth combines environmental and personal approaches. Thus, S. Lagerlöf's grandmother narratives about hereditary estate were the main factors that influenced the development of imagination and excellent literary abilities of S. Lagerlöf. The girl was very pleased to listen to grandmother's stories, which were full of legends and secrets. When at the age of three, S. Lagerlöf suffered from paralysis, those stories were exactly the only consolation for her because in these narratives the girl drew strength and inspiration. It is likely that thanks to these legends and stories about the family nest and Sweden as a whole, S. Lagerlöf began to fantasize and create her own stories, which were permeated with love to her native land. It is possible that the grandmother and her stories instilled in the girl faith in miracles, goodness, and fairy tales. After all, regardless of the serious illness, S. Lagerlöf did not lose hope for the best, wisdom, optimism and continued to write her brilliant works, imbued with devotion to her native home. The writer depicted the beauty of the home more than once in her works. S. Lagerlöf created in her works a world full of romance, fabulous adventures, and idleness. The article highlights the features inherent in S. Lagerlöf's fairy tales. First, the events in the writer's works happen in places dear to her heart – the city, the country. Secondly, S. Lagerlöf resorted to romantic literary techniques. Thirdly, the writer used a well-known literary device in her fairy tales – personification, that is, animals, birds, insects acquire human features, they behave like people. It was concluded that S. Lagerlöf was a romantic, dreamy person who loved her homeland immensely. The problem outlined in the article is relevant and needs

² PhD in Pedagogy (Candidate of Pedagogical Sciences), Associate Professor at the Department of Foreign Languages at the Faculty of Economics of Taras Shevchenko National University of Kyiv

further processing in order for it to be thoroughly completed.

Keywords: biographical research, Selma Lagerlöf, literary abilities, fairy tale, world literature.

References

- Adamenko, O.O. *Metodolohiia personifikovanoho doslidzhennia [Methodology of personalized research]*. Retrived from: http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/NiO/2010_7/1_rozdil/Adamen.htm [in Ukrainian].
- Axell, C., & Hallström, J. (2015). *Technology and the shaping of a Swedish national identity in the educational work of Selma Lagerlöf, 1900-1907*. History of education and children's literature. pp. 299-316 [in English].
- Chornoloz, S. (2016). *Symvol Shvetsii na imia Selma Laherlef [The symbol of Sweden named Selma Lagerlöf]*. K.: Dnipro, №3. pp. 144-148 [in Ukrainian].
- Dichek, N.P. (2005). *Spadshchyna A. S. Makarenka u konteksti svitovoho istoryko-pedahohichnoho protsesu XX st. (na materialakh anhlomovnykh dzherel) [The legacy of A. S. Makarenko in the context of the world historical and pedagogical process of the 20th century (based on materials from English-language sources)]*. *Extended abstract of Doctor's thesis*. Institute of Pedagogy of the Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
- Honcharenko, S. (1997). *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk [Ukrainian pedagogical dictionary]*. K.: Lybid [in Ukrainian].
- Laherlef Selma i yii dyvovyzhna istoriia. Biohrafii i tvory [Lagerlöf Selma and her amazing story. Biography and works]*. Retrived from: <https://uk.hoboetc.com/iskusstvo-i-razvlecheniya/15300-lagerlef-selma-ee-udivitelnaya-istoriya-biografiya-i-proizvedeniya.html> [in Ukrainian].
- Leshchenko, M.P. (2011). *Biohrafichni metody u dyskursi osvithnikh praktyk naratyvu [Biographical methods in the discourse of narrative educational practices]*. *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Series: Psychology. Pedagogy. Social work*. pp. 62–65 [in Ukrainian].
- Pisarek, J. *Selma Lagerlöf*. Retrived from: <https://www.blog.der-leiermann.com/en/the-life-of-selma-lagerloef/> [in English].
- Pobirchenko, N.S. (1994). *Problemy natsionalnoho vykhovannia u tvorchosti I. S. Nechua-Levytskoho (Avtoreferat dysertatsii kandydata pedahohichnykh nauk) [Problems of national education in the works of I.S. Nechuy-Levytskyi (Abstract of the dissertation of the Candidate of Pedagogical Sciences)]*. Academy of Sciences of Ukraine [in Ukrainian].
- Ruban, L.M. (2012). *Maisternist uchytelia u spadshchyni amerykanskoho pedahoha-reformatora Dzhona Kholta [Mastery of the teacher in the legacy of John Holt, the American educator-reformer]*. *Extended abstract of candidate's thesis*. Sumy State Pedagogical University named after A.S. Makarenko [in Ukrainian].
- Selma Lagerlöf, First Women Nobel Laureate in Literature*. Retrived from: <https://www.literaryladiesguide.com/author-biography/selma-lagerlof/> [in English].
- Stenberg, L. (2018). *Selma Ottilia Lovisa Lagerlöf*. Retrived from: <https://skbl.se/en/article/SelmaLagerlof> [in English].
- Sundmark, B. (2009). *Citizenship and Children's Identity in The Wonderful Adventures of Nils and Scouting for Boys*. Retrived from: <https://link.springer.com/article/10.1007/s10583-008-9081-9> [in English].
- Tymchuk, L. I. (2015). *Pedahohichnyi naratyv pro dytynstvo i shkilni roky V. M. Hlushkova – vydatnoho vchenoho kibernetyka KhKh stolittia [Pedagogical narrative about the childhood and school years of V. M. Glushkov – an outstanding cybernetic scientist of the 20th century]*. *Computer in school and family*, № 1. pp. 38–45 [in Ukrainian].
- Watson, J. (2019). *Selma Lagerlöf: Surface and Depth*. Retrived from: <https://brewminate.com/selma-lagerlof-surface-and-depth> [in English].
- Zabuta, T. V. (1997). *Dytiache samovriaduvannia v pedahohichnii spadshchyni Yanusha Korchaka [Children's self-government in the pedagogical heritage of Janusz Korczak]*. *Extended abstract of candidate's thesis*. South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky [in Ukrainian].

Accepted: December 2, 2022

